

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

2. Audit: local and global aspects: collective monograph /scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2023. p. 11 – 31. ISBN 978-966-654-705-0

3. Аудит та не аудиторські послуги: дилема та окремі питання застосування. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація: монографія за заг. ред. д.е.н., проф. Михайла Лучка. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 257-275.
<http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42242>

Олександра ЛУК'ЯНЧУК

здобувачка освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: **МАЛЮГА Н. М.**,
доктор економічних наук, професор
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КОНТРОЛЮ ПРОЦЕДУР

Вступ. Державні закупівлі є важливим механізмом забезпечення функціонування органів державної влади, підприємств, установ та організацій. Вони спрямовані на забезпечення потреб суспільства у товарах, послугах та роботах, ефективне використання бюджетних коштів та розвиток економіки. Однак процедура закупівель часто стає полем для зловживань, корупції та нераціонального витрачання ресурсів. Тому, контроль за цими процесами є надзвичайно важливим аспектом.

Результати дослідження. Українська система державних закупівель пройшла значну трансформацію з впровадженням електронної платформи Prozorro, яка забезпечує прозорість та відкритість процедур. Реформування публічних закупівель є одним із небагатьох успішних етапів розвитку суспільства. В хронології це виглядає наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1

Хронологія реформування публічних закупівель в Україні

Роки	Інформаційна подія
2014 р.	Набуття чинності Закону України «Про здійснення державних закупівель», яким розширено перелік інформації, що підлягала оприлюдненню, скорочено перелік винятків з-під дії вказаного Закону. Розпочалася робота над впровадженням електронних закупівель
2015 р.	В пілотному режимі почала працювати електронна система закупівель ProZorro
01 квітня 2016 р	Набуття чинності Закону «Про публічні закупівлі», який надав можливість переведення всіх закупівель в Україні в електронний формат: – з 01 квітня 2016 р. всі закупівлі через систему ProZorro проводять центральні органи влади та підприємства; – з 01 серпня 2016 р. використання електронної системи публічних закупівель стало для обов'язковим для решти замовників.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

2016 р.	На веб-сайті Мінекономіки запущено Інформаційний ресурс Уповноваженого органу, який ставить за мету поширення інформації щодо застосування законодавства про публічні закупівлі. Цей ресурс надає узагальнені відповіді та безкоштовні консультації з питань закупівель у рекомендаційному форматі.
2018 р.	Держаудит служба успішно впровадила систему онлайн-моніторингу закупівель в рамках системи ProZorro. Цей моніторинг, включаючи в себе автоматичні індикатори ризику, призначений для попередження порушень законодавства у галузі публічних закупівель. Ця система допомагає виявляти незаконні дії та уникати порушень, забезпечуючи більш прозорий та ефективний процес закупівель.
19 квітня 2020 р.	Вступив в силу Закон «Про публічні закупівлі» відповідно до редакції, яка передбачена Законом «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» від 19 верес. 2019 р. № 114. Мета цього закону полягає в підвищенні ефективності закупівель, гармонізації з законодавством ЄС та міжнародними стандартами, зокрема.
28 лютого 2022 р.	КМУ Постановою № 169 «Деякі питання здійснення оборонних закупівель та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» постановив порядок здійснення публічних закупівель для кожної категорії замовників
12 жовтня 2022 р.	Постанова № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» підвищує прозорість та відповідальність у процесі здійснення закупівель в умовах воєнного стану.

Джерело: адаптовано за [1]

Хронологічний опис дозволяє побачити основні етапи реформування публічних закупівель в Україні, що свідчить про поступовий рух до більш прозорої та ефективної системи управління державними коштами.

Основні принципи роботи цієї системи включають:

- максимальну відкритість даних;
- рівний доступ до участі у закупівлях для всіх постачальників;
- забезпечення конкурентного середовища;
- мінімізацію людського фактору в процесі ухвалення рішень.

Однак, навіть такі прогресивні інструменти потребують ефективного контролю, щоб уникати можливих порушень.

Найперший і найголовніший контроль державних закупівель – Електронна система закупівель – ProZorro, яка дозволяє забезпечити відкритий доступ до інформації про закупівлі та мінімізувати людський фактор. Завдяки прозорості процесу, кожен громадянин може стежити за проведенням тендерів, оцінювати їх результати та брати участь у конкурсах.

ProZorro не тільки знижує ризики корупції, але й сприяє конкуренції серед учасників, що, у свою чергу, призводить до зниження цін та покращення якості товарів і послуг, що закуповуються. Система інтегрує різні інструменти моніторингу та аналізу, які дозволяють державним організаціям і суспільству в цілому контролювати витрати публічних коштів.

Окрім того, впровадження ProZorro стало поштовхом для розвитку бізнесу, зокрема, для малих і середніх підприємств, які раніше не мали доступу до державних замовлень. Система відкрила нові можливості для підприємців, надаючи їм рівні умови для участі у тендерах.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Таким чином, електронна система Prozorro слугує ключовим елементом у реформах державних закупівель, сприяючи розвитку економіки та зміцненню довіри суспільства до державних інститутів.

Далі, громадський контроль, представлений, зокрема, платформою Dozorro, де кожен бажаючий може надати зворотний зв'язок щодо дій державного замовника або постачальника [2]. Тут користувачі мають змогу обговорити та оцінити умови проведеної процедури закупівлі, а також проаналізувати закупівлі окремого замовника.

Платформа сприяє підвищенню прозорості процесу закупівель і активізує участь громадськості, дозволяючи суспільству та правоохоронним органам отримувати важливу інформацію про потенційні порушення. Завдяки Dozorro, кожен може впливати на якість державних закупівель та забезпечувати їхню відповідність законодавству. Таким чином, платформа стає важливим інструментом для зміцнення довіри між державою та суспільством, сприяючи більшій відповідальності у використанні публічних коштів.

Громадські організації відіграють важливу роль у контролі за державними закупівлями. Вони: моніторять процедури (відстежують порушення та інформують про них відповідні органи); проводять розслідування (досліджують конкретні випадки корупції); ініціюють судові позови (захищають інтереси громадськості в суді); пропагують прозорість (інформують громадськість про важливість прозорих закупівель).

Далі – аудиторська перевірка. Регулярні аудити закупівель дозволяють виявляти порушення та недоліки у процесі проведення тендерів. Важливо підкреслити, що методи Держаудитслужби стрімко розвиваються. Наприклад, з останніми змінами, Держаудитслужба України починає використовувати нові автоматичні індикатори ризиків для запобігання зловживанням у сфері закупівель. Ці інновації стали можливими завдяки наказу МФУ № 476 [3]. Наказ оновив Методику визначення автоматичних індикаторів ризику, відомих як «червоні прапорці», які сигналізують про можливі порушення закону в сфері закупівельного законодавства. Таким чином, запровадження нових індикаторів ризику суттєво підвищить ефективність контролю за публічними закупівлями та зробить їх більш прозорими.

Оновлена ризик-система була розроблена з урахуванням специфіки здійснення публічних закупівель під час воєнного стану. Її основним призначенням є підвищення ефективності моніторингу закупівель та запобігання можливим правопорушенням з боку замовників. У рамках цієї ініціативи Держаудитслужба спільно зі Світовим банком та ДП «Прозорро» оновила автоматичні індикатори ризиків, які можна оперативно реагувати на загрози у сфері закупівель.

Наказ № 476 [3] включає нові критерії, які будуть використовуватися ДАСУ для автоматичного виявлення закупівель, у яких ймовірні зловживання з боку замовників. Міжнародні стандарти також слугують своєрідною мотивацією для України, яка поступово наближається до європейських норм у сфері публічних закупівель. Це позитивно впливає на підвищення ефективності та прозорості процедур. Наприклад, у рамках ініціативи «Прозоре будівництво», підписано законопроект № 11057, який вимагає обов'язкового оприлюднення

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

цін будівельних матеріалів у публічних закупівлях послуг з поточного ремонту та будівельних робіт. Цей документ зобов'язує замовників висвітлювати детальні кошториси у договорах про відповідні закупівлі. Таким чином, введення даного закону сприяє підвищенню рівня прозорості у сфері державних закупівель, що, в свою чергу, покращує контроль за використанням публічних коштів.

Замовники матимуть оприлюднювати у Prozorro кошториси протягом трьох робочих днів з дати укладення договору з підрядником чи внесення змін до такого договору. Це поширюється на закупівлі будь-яких послуг з ремонту та будівельних робіт, зокрема, дорожніх [4].

Попри прогресивні кроки, Україна стикається з низкою викликів:

- недостатність технічних ресурсів для автоматизації всіх аспектів контролю;
- корупційна складова, що все ще існує на локальному рівні;
- недосконалість деяких норм законодавства, які дають змогу уникати відповідальності.

Тому, для подальшого підвищення ефективності контролю державних закупівель в Україні необхідно:

- розширити функціонал електронних систем, включаючи більше інструментів для аналітики та оцінки ризиків;
- посилити міжнародне співробітництво у сфері обміну досвідом контролю закупівель;
- інвестувати у навчання замовників, постачальників і аудиторів для підвищення їхньої компетенції.

Висновки. Контроль за державними закупівлями є важливим чинником забезпечення прозорості, ефективності та довіри до органів влади. Сучасні підходи, що базуються на використанні цифрових технологій, відкритості даних та громадському моніторингу, формують основу для створення чесної та конкурентної системи. Проте необхідність удосконалення залишається актуальною, адже лише за умови ефективного контролю державні закупівлі можуть стати інструментом розвитку економіки, а не джерелом корупційних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Гайдучок Т. С. Цифрові інновації та ефективний контроль в сфері публічних закупівель: визначення шляхів до транспарентності і ефективності. *Роль та значення бухгалтерського обліку, оподаткування, аналізу та контролю у підтримці інноваційно-інвестиційної активності підприємств для створення продукції з високим ступенем доданої вартості та сприяння післявоєнному відновленню економіки України* : кол. моногр. / За заг. ред. Т. С. Гайдучок. Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 192-212.

2. Громадський контроль держзакупівель. URL: <https://dozorro.org/> (дата звернення: 02.12. 2024).

3. Про затвердження Методики визначення автоматичних індикаторів ризиків, їх переліку та порядку застосування : наказ МФУ від 27 верес. 2024 р. 3 476. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1474-24#Text> (дата звернення: 05.12. 2024).

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

4. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо забезпечення оприлюднення замовниками в електронній системі закупівель інформації про ціни на матеріальні ресурси під час закупівель послуг з поточного ремонту та робіт з будівництва (прозоре будівництво) : Закон України від 19 верес 2024 р. № 3988.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3988-20#Text>

Артур ЛЮБАЧИВСЬКИЙ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту

Денис НОСАТИЙ

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м.Тернопіль, Україна

**АНАЛІЗ СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ
ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Основні засоби є невід’ємною складовою ресурсного потенціалу підприємств, визначаючи їхню виробничу спроможність та конкурентоспроможність. В умовах швидкого технічного прогресу, економічної нестабільності та необхідності оптимізації ресурсів особливо важливо проводити ґрунтовний аналіз стану, структури та ефективності використання основних засобів. Це дозволяє виявити резерви для підвищення продуктивності, зменшення витрат і забезпечення стійкого розвитку підприємств. Дослідження даного питання є особливо актуальним для українських підприємств, оскільки вони стикаються з викликами морального та фізичного зносу основних засобів, що впливає на якість управлінських рішень і загальну ефективність діяльності.

Практика показує, що основні засоби значно впливають на діяльність підприємства та є важливою складовою його ресурсного потенціалу і виробничої спроможності. Основні засоби забезпечують підґрунтя для виробничих процесів та безпосередньо впливають на ефективність і конкурентоспроможність підприємства, оскільки включають в себе будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні активи, які забезпечують виробництву можливість здійснювати виробничі процеси. Основні засоби є важливим фактором у досягненні високої продуктивності праці, забезпеченні якості продукції та послуг, а також у зниженні витрат на виробництво. Їх ефективне використання може суттєво покращити загальну економічну ситуацію підприємства, адже сучасне та високопродуктивне обладнання дозволяє скоротити час на виготовлення продукції, підвищити її якість і знизити виробничі витрати. Крім того, наявність та стан основних засобів безпосередньо впливають на здатність підприємства конкурувати на ринку, адже підприємства з новітнім обладнанням можуть пропонувати більш конкурентоспроможні ціни